

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในระบบนิเวศที่ยังคงความสมดุลทางธรรมชาติ (Balance of Nature) ไว้ได้อย่างดี ย่อมส่งผลให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข จากในอดีตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และจากการกระทำของมนุษย์ เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งธรรมชาติยังสามารถปรับสมดุลย์ของตัวเองได้ จึงไม่ถือเป็นปัญหามาก ต่อมาเมื่อเข้าสู่ “ยุคของการพัฒนา” มนุษย์ได้เร่งเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม จนเกินขอบเขตที่ระบบนิเวศจะรองรับได้ (Carrying Capacity) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยขาดการจัดการที่เหมาะสม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ขาดการอนุรักษ์ควบคู่กันไปด้วย ทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมขึ้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าว มีลักษณะคล้ายคลึงกันเกือบทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนาก็ตาม เป็นต้นว่า เกิดปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม (Environmental Pollutions) ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิเช่น ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ทรัพยากรดินขาดความสมบูรณ์ ทรัพยากรน้ำเกิดการขาดแคลนทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค เกิดการขาดแคลนอาหารในบางภูมิภาคของโลก (มานัส สุวรรณ, 2539)

ย้อนกลับไปเมื่ออดีต การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ ป่าไม้ ดิน และน้ำ รัฐบาลปล่อยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการในการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาตนเอง โดยรัฐให้การสนับสนุนและให้แรงจูงใจ ในการบุกเบิกพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยและการทำการเกษตร โดยรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับ 3 กรณี (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2536) ในกรณีแรก เพื่อการเก็บภาษีจากการทำกินเป็นค่าอากร โดยที่รัฐจะยกเว้นค่าอากรในช่วงแรกเพื่อเป็นรางวัลของการบุกเบิก กรณีที่สอง ในกรณีเกิดข้อพิพาท รัฐจะเข้าไปตัดสินระงับข้อพิพาทให้ เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อย และกรณีสุดท้ายได้แก่การบังคับเวนคืนเมื่อรัฐต้องการเอาที่ดินไปใช้ประโยชน์ เช่น สร้างวัด เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ชุมชนท้องถิ่นจึงมีวิวัฒนาการในการจัดการการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์

ทรัพยากรที่เป็นของแต่ละชุมชน จนเกิดเป็นจารีตประเพณีที่เรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น(Local Wisdom) ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

การให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น ตามประวัติศาสตร์แล้วเป็นเรื่องที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่หนึ่งบางตอนได้กล่าวไว้ว่า

“ในปากประตุมิ กระจิ่งอันหนึ่งแขวนไว้วันนั้น ไพร่ฟ้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจ มักจิกกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบ่ไว้ ไปลั่นกระจิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมือง ได้ยินเรียก เมื่อถามสอบความแก่มีด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้ จึงชม สร้างป่าหมากป่าพลู ท่วมเมืองทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างไว้ได้แก่นั่น” (กรมป่าไม้,2539)

กล่าวคือ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น พระองค์ท่านได้แขวนกระจิ่งไว้ที่ประตุมิใครมีทุกข์ร้อนก็มาลั่นกระจิ่งร้องทุกข์ พระองค์ท่านก็ได้สอบสวนความยุติธรรม พระองค์ทรงชักนำให้ราษฎรปลูกป่า ฉะนั้น พวกชาวสุโขทัย จึงได้มีการปลูกสวนป่าหมากป่าพลู ใครปลูกก็เป็นของคนนั้น นั่นหมายถึงความมีอิสระในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

ตลอดระยะตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นเวลา 546 ปี วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนก็ยังมีอิสระในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพและเหลือจัดส่งเป็นส่วยอากร โดยมีการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นตามจารีตประเพณีดั้งเดิม

เมื่อมาถึงยุคของการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศมหาอำนาจ ยุคของการล่าอาณานิคมทำให้ประเทศไทยเราต้องปรับตัวเพื่อให้รอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศเหล่านั้น ประเทศไทยเราเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีการปรับปรุงการปกครองและการจัดการเรื่องเศรษฐกิจให้ทันสมัยขึ้น โดยทำการจัดตั้งกรมป่าไม้ ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2439 เพื่อดำเนินการจัดการเรื่องการทำไม้แทนเจ้าเมืองแพร์เดิม นั่นก็คือการโอนอำนาจการจัดการป่าไม้จากเจ้าเมืองอนุญาตมาเป็นของราชการส่วนกลาง โดยกรมป่าไม้เป็นผู้อนุญาตแทน แต่ในช่วงเวลาดังกล่าว ราษฎรในชุมชนยังสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้ ประกอบกับจำนวนคนยังมีจำนวนน้อย ปัญหาในเรื่องที่ดินทำกินจึงยังไม่เกิดขึ้น (กรมป่าไม้,2539)

ต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 รัฐได้พยายามริบถอนสิทธิ การจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองป่าปี พ.ศ. 2481 โดยให้มีการกำหนดเขต “ป่าคุ้มครอง” และ “เขตป่าสงวน” เป็นการเข้าควบคุมทั้งต้นไม้และที่ดินแต่กฎหมาย

ฉบับนี้ ยังคงให้การยอมรับสิทธิชุมชน โดยก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตป่าสงวน หรือเขตป่าคุ้มครองนั้น กรมป่าไม้จะต้องทำการเดินสำรวจ ซึ่งถ้าพบว่ามีราษฎรอาศัยอยู่ ก็ให้ทางราชการชดเชยค่าเสียหายแก่ราษฎร แต่การดำเนินการเป็นไปโดยล่าช้า ไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร

ปี พ.ศ. 2484 รัฐจึงออกพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน วัตถุประสงค์ในการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อโอนสิทธิเหนือทรัพยากรมาเป็นของรัฐ โดยที่รัฐเห็นหลักสำคัญ 2 ข้อ คือ ข้อแรกให้พื้นที่หรือที่ดินเป็นของส่วนกลาง ข้อที่สอง ให้ถือว่าไม้ในป่าทุกชนิดเป็นของส่วนกลาง ซึ่งแต่เดิมหวงห้ามเฉพาะไม้มีค่า ในปี พ.ศ. 2503 มีการออกพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และในปีถัดมา รัฐได้ออกพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งได้เพิ่มอำนาจให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อใช้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด และเพียงอีก 3 ปีรัฐออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2507 (กรมป่าไม้, 2539) เพื่อใช้ประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยในครั้งนั้นรัฐได้มอบอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการกำหนดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยการกำหนดขอบเขตลงบนแผนที่ และประกาศเป็นกฎกระทรวงได้เลย ซึ่งยังผลให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ระหว่างรัฐและราษฎรที่เป็นปัญหามาจนถึงปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลากว่า 100 ปี ที่รัฐเข้ามาดำเนินการในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ถือได้ว่า ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ปี พ.ศ. 2453 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 224.5 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ประเทศ ต่อมาปี พ.ศ. 2504 พื้นที่ป่าเหลือเพียง 171 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ (กองประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2534) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ได้กำหนดให้รักษาพื้นที่ป่าไว้ร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ และจากการสำรวจอีกครั้งในปี พ.ศ. 2519 พื้นที่ป่าเหลืออยู่จำนวน 124 ล้านไร่ หรือร้อยละ 39 ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น การลดลงของพื้นที่ป่ายังมีอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2528 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าอยู่จำนวน 94 ล้านไร่ หรือร้อยละ 29.4 (กรมป่าไม้, 2536) สาเหตุการลดลงของพื้นที่ป่านอกเหนือจากการให้สัมปทานทำไม้แล้ว การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการสร้างทางเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการบุกรุกตามเส้นทางดังกล่าว(อภิรัช พันธุเสน, 2538) จากนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 รัฐได้กำหนดให้มีป่าเศรษฐกิจจำนวนร้อยละ 25 และพื้นที่ป่านุรักษ์จำนวนร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2539)

จากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อการยับยั้งการลดลงของพื้นที่ป่า ก็ยังพบว่าไม่เป็นผล จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์อุทกภัยที่ภาคใต้ ในปี พ.ศ. 2532 เกิดน้ำท่วมใหญ่ การถล่มของคันซุงที่ตัดทิ้งไว้บนภูเขา ทำลายบ้านเรือนเรียกสวนไร่นาของราษฎรเสียหาย ราษฎรเสียชีวิตจากเหตุการณ์นี้จำนวนหลายร้อยคนรัฐบาลจึงตัดสินใจยกเลิกสัมปทานทำไม้ทั้งหมด เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2532 (กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2535) พร้อมกับได้แก้ไขนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

ขึ้นใหม่โดยกำหนด ให้มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มจากร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 25 และลดพื้นที่ป่าเศรษฐกิจจากร้อยละ 25 เหลือเพียงร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น จากนโยบายดังกล่าวข้างผลให้กรมป่าไม้เร่งรัดการสำรวจพื้นที่เพื่อเตรียมประกาศเขตป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม อันได้แก่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตอุทยานแห่งชาติ

การประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมจากเดิมในปี พ.ศ. 2504 จนถึง ปี พ.ศ. 2528 รัฐได้ประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไปแล้ว 28.9 ล้านไร่ หรือจำนวนร้อยละ 9 แต่หลังจากการประกาศปิดป่าสัมปทานในปี พ.ศ. 2532 ก็ได้มีการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเป็น 37.9 ล้านไร่ หรือร้อยละ 11.8 แต่เมื่อรวมกับพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A และชั้น 1B อีกร้อยละ 9.5 ขณะนี้รัฐได้ประกาศพื้นที่อนุรักษ์ไปแล้วจำนวนร้อยละ 21.3 ของพื้นที่ประเทศซึ่งยังคงขาดพื้นที่อนุรักษ์อีกจำนวน 11.5 ล้านไร่ หรือร้อยละ 3.7 ดังนั้น กรมป่าไม้ต้องทำการสำรวจพื้นที่เพื่อประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอีกจำนวน 11.5 ล้านไร่ (กรมป่าไม้, 2539) ทำให้กรมป่าไม้ต้องพบกับปัญหาราษฎรที่อาศัยอยู่เดิม และที่บุกรุกเข้าทำกินใหม่ จากการสำรวจพบว่ามีราษฎรอาศัยอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ประมาณ 3,566 ชุมชน เนื้อที่ 1,523,604 ไร่ (กรมป่าไม้, 2537) ซึ่งพบว่าเป็นปัญหาอย่างมากต่อรัฐบาล สาเหตุเหล่านี้เนื่องมาจากการขาดสิทธิของชุมชน และการไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (วิฑูรย์ วิริยะสกุลธรรม, 2540)

ตำบลคำผามอก อยู่ในเขตอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ พื้นที่นี้ในอดีตเคยมีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ ชุมชนท้องถิ่นอาศัยประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ในด้านระบบนิเวศน์ เช่น ป่าที่สมบูรณ์ ทำให้มีน้ำหล่อเลี้ยงไร่นา พืชผลงอกงามดี ป่าช่วยยึดหน้าดินมิให้พังทลาย ชุมชนได้อาศัย พืชผักจากป่าเพื่อเลี้ยงชีพ ในรูปแบบของอาหารและสมุนไพรรักษาโรค แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ กำลังลดน้อยถอยลง ความสัมพันธ์ระหว่างป่าและชุมชนกำลังเกิดปัญหา สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรกำลังถูกละเมิดโดยรัฐเป็นผู้กำหนด ในปี พ.ศ. 2485 รัฐบาลโดยกรมป่าไม้ ได้เข้ามาทำการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นในตำบลคำผามอกเพื่อต้องการใช้ไม้ในเชิงพาณิชย์และเพื่อทำไม้ฟืนออกโดยทำการปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ป่า และพื้นที่ที่ชาวบ้านทำกินอยู่เดิม จวบจนกระทั่งปัจจุบัน กรมป่าไม้ได้ทำการปลูกป่าในตำบลนี้ไปแล้วกว่า 50,000 ไร่ นอกจากนี้ กรมป่าไม้ยังได้ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2511 อีกจำนวน 104,968 ไร่ ซึ่งพื้นที่ป่าส่วนใหญ่อยู่ในเขตตำบลคำผามอก และปัจจุบันกรมป่าไม้กำลังเตรียมการที่จะประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติคอกผากล่องอีก ซึ่งมีพื้นที่บางส่วนซ้อนทับอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่คำฝางซ้าย ในเขตตำบลคำผามอก จากสาเหตุการประกาศเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของกรมป่าไม้ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ชาวบ้านตำบลคำผามอก จำนวน 4,719 คน ใน 7 หมู่บ้าน ได้รับความเดือดร้อน ในเรื่องพื้นที่ทำกิน และการดำรงชีวิตในป่า รวมทั้งการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ของท้องถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม

กำลังจะหมดไป จากข้อสังเกตพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 125,000 ไร่ แต่กลับใช้เป็นพื้นที่ในการเกษตรได้เพียง 6,493 ไร่ เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า เพื่อเพิ่มที่ดินทำกิน รวมทั้งปัญหาแรงงานอพยพ และอื่นๆ อีกหลายอย่างที่จะตามมา

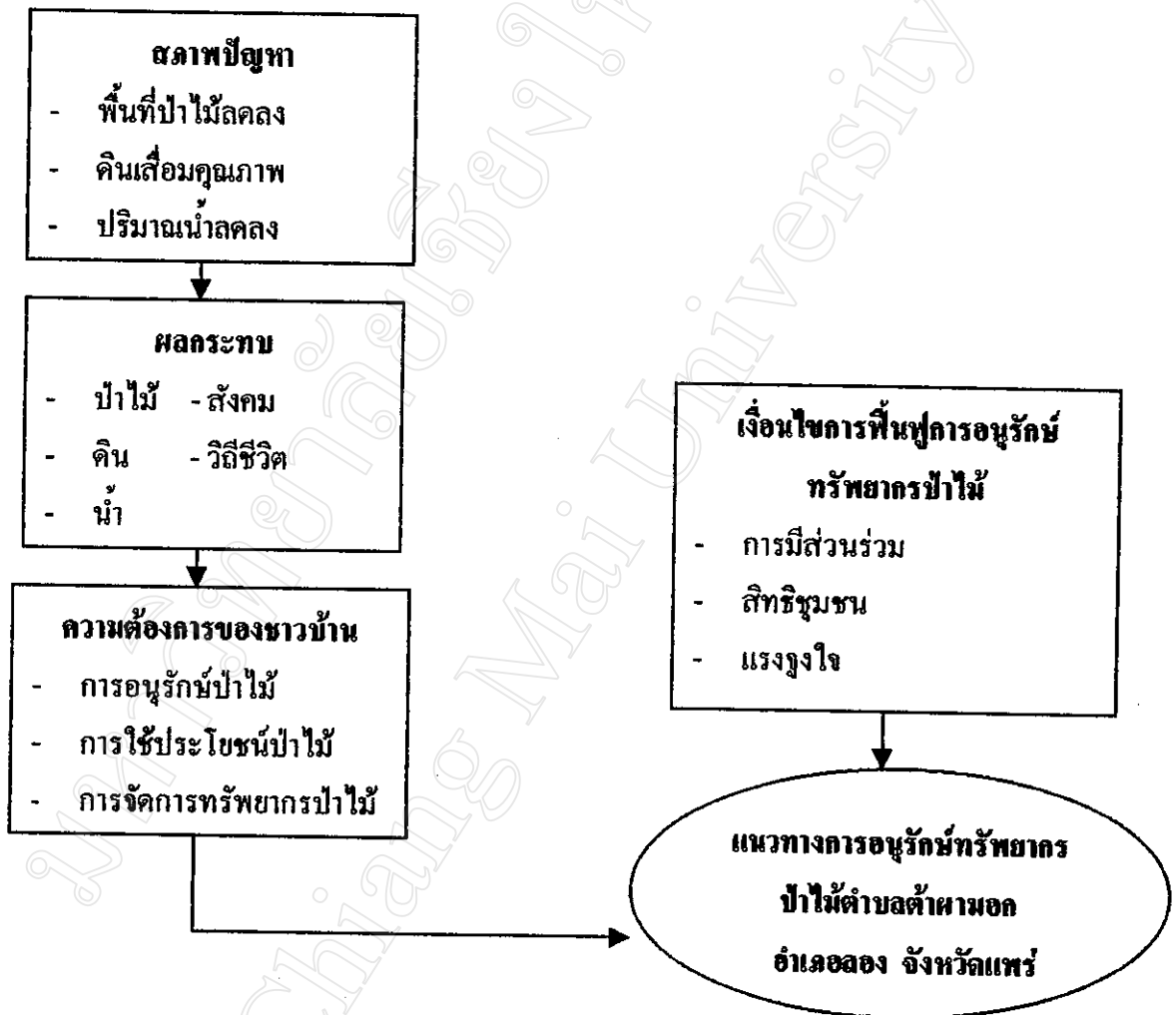
จากสภาพปัญหาและผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นนำไปสู่การศึกษาถึงความต้องการของชาวบ้าน พร้อมทั้งเงื่อนไขการฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้าน ตำบลต้าผามอก อำเภออลอง จังหวัดแพร่ การศึกษาในครั้งนี้ได้มุ่งเน้นถึงผลกระทบที่ชาวบ้านได้รับจากปัญหาเรื่อง ป่าไม้ ดิน น้ำ สังกม และวิถีชีวิตชาวบ้าน ตลอดจนความต้องการ ของชาวบ้านในด้านที่ดินทำกิน อำนาจการตัดสินใจ ด้านงบประมาณสนับสนุน ผลตอบแทนเฉพาะหน้า และด้านสาธารณสุขไปจนถึงเงื่อนไข การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ โดยร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านและชุมชน ในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ให้ยั่งยืน (Sustainable) เพื่อให้ลูกหลานได้ใช้สืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ในปัญหาและ ผลกระทบต่อป่าไม้ ดิน น้ำ สังกมและวิถีชีวิตจากสถานการณ์การตัดไม้ทำลายป่า ตำบลต้าผามอก อำเภออลอง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความต้องการ และเงื่อนไขในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ในอนาคตของชาวบ้านตำบลต้าผามอก อำเภออลอง จังหวัดแพร่

1.3 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

จากแนวความคิดและทฤษฎีต่างๆ ผู้ศึกษาได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้



จากแผนภูมิแสดงให้เห็นถึงกรอบแนวความคิดในการศึกษาถึงสภาพปัญหาต่างๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบันอันประกอบด้วย สภาพป่าไม้ลดจำนวนลง ดินเสื่อม และปริมาณน้ำไม่เพียงพอ และศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ ต่อสังคมและชุมชน รวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลตำผามอก พร้อมทั้งศึกษาความต้องการของชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อันจะนำไปสู่เงื่อนไขการฟื้นฟูการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การมีส่วนร่วม สิทธิชุมชน และการสร้างแรงจูงใจ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในตำบลตำผามอก อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ จำกัดขอบเขตของการศึกษา เฉพาะชาวบ้านตำบลคำผามอก อำเภอทอง จังหวัดแพร่ โดยจะทำการศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ความต้องการของชาวบ้านและเงื่อนไขของการฟื้นฟูไปสู่แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยประชากรเป็นชาวบ้าน จำนวน 4,719 คนโดยทำการสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 206 คน มีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาดังนี้

1.4.1 ศึกษาสภาพปัญหาต่างๆจากสถานการณ์การตัดไม้ทำลายป่า

- พื้นที่ป่าไม้ลดลง
- ดินเสื่อมคุณภาพ
- ปริมาณน้ำลดลง

1.4.2 ศึกษาผลกระทบต่อ

- ป่าไม้
- ดิน
- น้ำ
- สังคม
- วิถีชีวิต

1.4.3 ศึกษาความต้องการในอนาคตของชาวบ้านในด้านต่างๆดังนี้

- การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
- การจัดการทรัพยากรป่าไม้

1.4.4 ศึกษาเงื่อนไขการฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

- การมีส่วนร่วม
- สิทธิชุมชน
- แรงจูงใจ

ในการศึกษารุ่นนี้ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ถึงการรับรู้ในปัญหาและผลกระทบต่อป่าไม้ ดิน น้ำ สังคม และวิถีชีวิตต่อความต้องการและเงื่อนไขในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในอนาคตของชาวบ้าน

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ชาวบ้าน หมายถึง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลคำผามอก อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ชุมชน หมายถึง กลุ่มชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน มีการติดต่อสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับซึ่งกันและกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ค่านิยมอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกัน ชุมชนอาจเป็นชุมชนขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้าน ละแวกบ้านและชุมชนขนาดใหญ่ เช่น จังหวัด อำเภอ ตำบล ดังนั้นชุมชนในที่นี้ หมายถึง กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลคำผามอก อำเภอลอง จังหวัดแพร่

รัฐ หมายถึง ส่วนราชการที่มี “สิทธิ” ในการควบคุมจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สิทธิ หมายถึง ความชอบธรรม ในการครอบครองการใช้ประโยชน์ การจัดการและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ

วิถีชีวิต หมายถึง รูปแบบหรือแนวทางในการใช้ชีวิตของชาวบ้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่างๆที่ธรรมชาติสร้างขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ทรัพยากรป่าไม้, ทรัพยากรดิน และทรัพยากรน้ำ

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ หมายถึง พื้นที่ที่ทางราชการกำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ได้แก่ ดิน, น้ำ, ต้นไม้ และสัตว์ ในที่นี้ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยผาหลวง อำเภอลอง จังหวัดแพร่

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ก่อให้เกิดประโยชน์กับมวลมนุษยชาติ ให้มากที่สุด ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งการจัดการ การฟื้นฟู การป้องกัน การบำรุงรักษา และการเผยแพร่ความรู้ให้ทรัพยากรป่าไม้ยั่งยืนต่อไป

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงของจำนวนพื้นที่ป่าที่ลดลง มีผลให้สภาพทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำ รวมทั้งทางด้านสังคมและวิถีชีวิตเปลี่ยนไป

ความต้องการ หมายถึง รูปแบบวิธีการที่ชาวบ้านต้องการเข้าไปมีส่วนกำหนดเรื่อง การอนุรักษ์, การใช้ประโยชน์ และการจัดการทรัพยากรป่าไม้

เงื่อนไขการฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง ปัจจัยอันประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การให้สิทธิชุมชนและการสร้างแรงจูงใจที่ผลักดันให้ชาวบ้านเข้าร่วมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้